

Kaj nas motivira za prostovoljstvo – primerjava med prostovoljci v študentskih društvih in prostovoljci v drugih prostovoljskih organizacijah

*Matic Matjašič, Dominik Pogorevc, Kristijan Ravnik,
Marko Šopar*

Ugotavljali smo, ali se prostovoljci v študentskih društvih od drugih prostovoljcev razlikujejo glede na to, kateri motivi so pomembni za vključitev pri tistih, ki so v prostovoljsko organizacijo vključeni manj kot eno leto (v nadaljevanju novi člani), in kateri motivi so pomembni za opravljanje prostovoljskega dela pri tistih, ki so v organizaciji dlje kot eno leto (v nadaljevanju večletni člani). Preverili smo tudi, ali se znotraj teh skupin pomembnost motivov (altruizem, pripadnost, ego in socialna prepoznavna, učenje in razvoj ter avtonomnost) razlikuje med novimi in večletnimi člani. V raziskavo je bilo vključenih 811 udeležencev, od tega 113 članov študentskih društev in 698 članov drugih prostovoljskih organizacij. Ugotovili smo, da med prostovoljci v študentskih društvih in drugimi prostovoljci ni prisotnih razlik v motivih za vključitev pri novih članih, obstajajo pa med njimi razlike v motivih za opravljanje dela pri večletnih članih. Pri večletnih prostovoljcih v študentskih društvih sta v primerjavi z drugimi večletnimi prostovoljci pomembnejša motiva ego in socialna prepoznavna, altruizem pa manj pomemben. Skupini se v motivih razlikujeta tudi glede na trajanje vključenosti v organizacijo. Novim članom študentskih društev je pri vključitvi pomembnejši altruizem kot večletnim pri opravljanju dela, po drugi strani pa je avtonomija pomembnejši motiv za opravljanje dela pri večletnih članih kot

za vključitev pri novih. Tudi pri drugih večletnih prostovoljcih je avtonomnost pomembnejši motiv za opravljanje dela kot pri novih prostovoljcih za vključitev, poleg tega pa jim je pri večletnih bolj kot pri novih pomemben še občutek pripadnosti. Naše ugotovitve predstavljajo smernice za privabljanje novih in vzdrževanje motivacije obstoječih prostovoljcev.

Uvod

Poznavanje motivov prostovoljcev je bistvenega pomena za privabljanje in ohranjanje le-teh v prostovoljskih organizacijah (Chacon idr., 2017). Če poznamo glavne motive za opravljanje prostovoljskega dela na določenem področju, lahko namreč oblikujemo učinkovitejše strategije za privabljanje novih prostovoljcev. Pri predstavljanju naših dejavnosti lahko v večji meri izpostavimo tiste vidike prostovoljskega dela, ki so v skladu z glavnimi motivi za vključitev. Hkrati lahko vsebino in obliko prostovoljskega dela poskušamo prilagoditi, da bi bolje naslovili pomembne motive sedanjih in prihodnjih prostovoljcev. Kakšni so torej motivi ljudi, ki so pripravljeni žrtvovati svoj čas in trud za druge?

Smo prostovoljci za druge ali zase?

Ko poskušamo odgovoriti na to vprašanje, se znajdemo pred dilemo, s katero se raziskovalci že dolgo ukvarjajo. Zagovorniki altruizma navajajo, da ljudje opravljajo prostovoljsko delo, da bi izboljšali dobrobit drugih ali doprinesli k skupnosti in pri tem ne pričakujejo lastnih koristi. Nasprotniki pa trdijo, da so na videz altruistična vedenja motivirana z bolj na sebe usmerjenimi motivi, kot so pohvala, izogibanje krivdi ali dobro počutje. Izkaže se, da za dolgoročno vztrajanje niso dovolj le eni ali drugi motivi, pač pa je pomembna njihova kombinacija (Cornelis idr., 2013).

Na sebe usmerjene motive najbolje pojasnjuje funkcionalna analiza. Teorija zajema šest glavnih motivov za opravljanje prostovoljstva: motivi vrednot (izražanje vrednot, vezanih na altruizem in humanitarnost), motivi razumevanja (pridobivanje ali izboljšanje znanja, spretnosti in izkušenj), socialni motivi (prijatelji so prostovoljci in/ali bližnji želijo, da sem prostovoljec oziroma jim je prostovoljstvo pomembno), karierni motivi (izboljšanje znanja na področju študija in kariere), zaščitni motivi (zaščita ega ali pobeg pred problemi) in motivi izboljšanja (osebna rast, samorazvoj, počutiti se bolje glede samega sebe). Med vsemi navedenimi motivi se pri

prostovoljcih najpogosteje pojavljajo motivi vrednot (ne glede na starost, spol ali področje prostovoljstva), sledijo motivi razumevanja, najredkeje pa socialni in zaščitni motivi. S starostjo se zmanjšuje prisotnost kariernih motivov in v manjši meri tudi motivov razumevanja. Med spoloma v motivih ni bilo ugotovljenih razlik (Chacon idr., 2017).

Štiri kategorije motivov za prostovoljstvo

Bolj zanesljiv odgovor na uvodno vprašanje o tem, kakšni so motivi prostovoljcev, so ponudili Ferreira in sodelavci (2008, v Ferreira idr., 2009), ki so naredili obsežen pregled literature in na podlagi tega definirali štiri kategorije motivov za prostovoljsko delo: altruizem, pripadnost, ego in socialna prepoznavna ter razvoj in učenje. Med motive, povezane z altruizmom, so uvrstili razloge, kot so pomoč drugim, občutek poslanstva in občutek, da delaš nekaj vrednega. Med motive, povezane s pripadnostjo, so med drugim uvrstili željo po spoznavanju novih ljudi, razvijanju prijateljstev in sprejetosti s strani skupnosti. Kategorija ega in socialne prepoznavne zajema osebno zadovoljstvo, spoštovanje in prepoznavo s strani drugih ter izboljšanje statusa v skupnosti. V kategorijo razvoja in učenja so avtorji vključili motive, povezane s prepričanju prostovoljcev o pozitivnih učinkih prostovoljstva na njihov proces (osebnega) razvoja, učenja (pridobivanje novih znanj, usvajanje novih veščin) in širjenja obzorij.

Kaj pa avtonomnost?

Čeprav do sedaj predstavljeni teoriji oz. modelu ponudita dober okvir za raziskovanje, pa se v številnih motivacijskih teorijah pojavlja motiv avtonomnosti. Avtonomnost je, poleg povezanosti in kompetentnosti, ena od treh glavnih potreb oz. motivov po teoriji samodoločenosti (Deci in Ryan, 2000). Avtonomnost doživljamo, ko imamo (oz. menimo, da imamo) nadzor nad našim ravnanjem in cilji. Gre za občutek, da smo zmožni neposredno prek našega vedenja napraviti pomembno spremembo, kar nam daje občutek samodoločenosti. Občutek avtonomnosti zmanjšajo zunanje nagrade, nadzor, evaluacija dela in časovni roki. Povezanost doživljamo kot občutek pripadnosti in navezanosti na druge ljudi. Kompetentnost pa ljudje doživljamo, ko dobro opravljamo naloge in se naučimo novih spretnosti. Deluje kot občutek, da imamo potrebne spretnosti za uspeh, kar nas motivira za opravljanje dela.

Kategorije, ki so jih oblikovali Ferreira in sodelavci (2008, v Ferreira idr., 2009), zajemajo potrebi po povezanosti (skladno s kategorijo pripadnosti) in kompetentnosti (skladno s kategorijo razvoja in učenja), medtem ko nobene od predlaganih kategorij ne moremo neposredno povezati z vidikom avtonomnosti. Vidik avtonomnosti je sicer zajet tudi v modelu obogatitve dela, po katerem avtonomnost vodi do psihološkega občutka odgovornosti, oboje pa vodi v povečanje motivacije za opravljanje dela (Oldham idr., 1976).

V naši raziskavi smo torej kot okvir za raziskovanje motivov uporabili štiri kategorije, ki so jih oblikovali Ferreira in sodelavci (2008, v Ferreira idr., 2009), z dodanim motivom avtonomnosti. Izraženost motivov smo želeli raziskovati pri dveh skupinah prostovoljcev. Prva skupina so bili prostovoljci v študentskih društvih, druga pa prostovoljci v drugih prostovoljskih organizacijah.

V prvem delu smo si zastavili dve raziskovalni vprašanji:

- Ali se pri prostovoljcih, ki so člani manj kot eno leto (v nadaljevanju novi člani), motivi za vključitev razlikujejo med prostovoljci v študentskih društvih in prostovoljci v drugih prostovoljskih organizacijah?
- Ali se pri prostovoljcih, ki so člani več kot eno leto (v nadaljevanju večletni člani), motivi za opravljanje prostovoljskega dela razlikujejo med prostovoljci v študentskih društvih in prostovoljci v drugih prostovoljskih organizacijah?

Motivi za začetek in motivi za večletno prostovoljstvo – enaki ali različni?

Predhodno omenjena funkcionalna analiza predpostavlja, da lahko isto prostovoljsko delo zadovoljuje različne motive (Cornelis idr., 2013). Ti motivi se čez čas lahko spreminjajo, prostovoljec pa v nekem prostovoljstvu vztraja, dokler to zadovoljuje zanj pomembne motive (Finkelstein in Brannick, 2007).

Možno razlago, zakaj bi se motivi za prostovoljstvo čez čas lahko spreminjali, ponuja teorija identitetnih vlog. Ta predpostavlja, da je »koncept jaza« (skupek vlog, ki jih zastopamo) sestavljen iz več socialnih identitetnih vlog, ki usmerjajo naše vedenje. Nova identiteta nastane ob trajajočih socialnih interakcijah in na podlagi pričakovanj drugih. Bolj kot posamezniku drugi pripisujejo določeno vlogo (npr. vlogo prostovoljca), bolj se ta staplja z njegovim konceptom jaza. To posledično usmerja njegova prihodnja ravnanja, saj vsi stremimo h koherentnosti vedenja z našo identiteto. Socialne vezi,

ki jih ima prostovoljec v okviru prostovoljske organizacije, in pripadnost le-tej, razvijajo in utrjujejo posameznikovo prostovoljsko vlogo, ta pa vzdržuje njegovo članstvo v organizaciji. Hkrati lahko na razvoj in vzdrževanje prostovoljske vloge vplivajo pričakovanja bližnjih (družina in prijatelji) ter zgledevanje po osebah, ki posamezniku predstavljajo vzor. Več prostovoljskega dela kot nekdo opravi, močnejša postane njegova prostovoljska vloga in posledično postane vzdrževanje te vloge pomemben motiv za prostovoljstvo. Prostovoljstvo tako preseže to, kar posameznik počne, in postane to, kar posameznik je (Finkelstein in Brannick, 2007).

Na podlagi predpostavk funkcionalne analize in teorije identitetnih vlog smo postavili naslednji hipotezi o razlikah v motivih pri novih članih in večletnih članih študentskih društev oz. drugih prostovoljskih organizacij:

1. hipoteza: Pri prostovoljcih v študentskih društvih se motivi za vključitev pri tistih, ki so člani tega društva manj kot eno leto (novi člani), razlikujejo od motivov za opravljanje prostovoljskega dela pri tistih, ki so člani tega društva več kot eno leto (večletni člani).

2. hipoteza: Pri prostovoljcih v drugih prostovoljskih organizacijah se motivi za vključitev pri tistih, ki so člani te organizacije manj kot eno leto (novi člani), razlikujejo od motivov za opravljanje prostovoljskega dela pri tistih, ki so člani te organizacije več kot eno leto (večletni člani).

Ugotovitve naše raziskave bi lahko imele pomembno vlogo pri načrtovanju strategij za privabljanje novih članov in ohranjanje večletnih članov v prostovoljskih organizacijah. Ponudile bodo tudi informacijo o morebitnih specifikah motivov pri prostovoljcih v študentskih društvih, kar bo društvom omogočilo dodatno prilagoditev pri načrtovanju dela in vsebin. Na podlagi ugotovitev bodo lahko tako študentska društva kot tudi druge prostovoljske organizacije učinkoviteje nagovarjale potencialne prostovoljce, hkrati pa pri obstoječih članih uspešneje naslavljalje glavne motive za prostovoljstvo in v večji meri zadovoljile njihova pričakovanja. Poleg praktičnih implikacij bi ugotovitev o avtonomnosti kot pomembnem motivu prostovoljstva razširila tudi teoretski okvir motivov na področju prostovoljstva, saj ga dosedanja modeli prostovoljskih motivov ne zajemajo (Chacon idr., 2017; Ferreira idr., 2008 v Ferreira idr., 2009).

Metoda

Udeleženci

Analizirali smo odgovore 811 udeležencev, od tega 124 moških, 643 žensk, 6 oseb, ki so za najboljši opis lastnega spola izbrali možnost drugo, ter 38 oseb, ki na vprašanje o spolu niso odgovorile. Od vseh udeležencev jih je 113 članov študentskih društev, ostalih 698 udeležencev pa je del drugih prostovoljskih organizacij. Skupno 135 udeležencev je poročalo, da so člani manj kot 1 leto. Tako je poročalo 34 članov študentskih društev ter 111 članov drugih prostovoljskih organizacij. Skupno 666 udeležencev je poročalo, da so člani več kot 1 leto. Tako je poročalo 79 članov študentskih društev ter 587 članov drugih prostovoljskih organizacij.

Pripomočki

Udeleženci so izpolnili krajši vprašalnik, ki je bil oblikovan za potrebe te raziskave. Oblikovan je bil na podlagi kategorij motivov, ki so jih po pregledu literature oblikovali Ferreira in sodelavci (2008, v Ferreira idr., 2009), ter motivov po teoriji samodoločenosti. Vprašalnik je zajemal 10 postavk, po dve za vsakega od motivov:

Altruizem:

- V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, ker sem želel pomagati drugim.
- V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, da bi pripomogel k boljšemu življenju drugih.

Pripadnost:

- V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, da bi spoznal nove ljudi in se družil z njimi.
- V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, da bi bil del skupnosti ljudi s podobnimi interesi.

Ego in socialna prepoznavna:

- Sodelovanje mi daje občutek lastne vrednosti, samozavesti in kompetentnosti.
- Zaradi sodelovanja se počutim, da me ljudje spoštujejo in cenijo.

Učenje in razvoj:

- V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, da bi pridobil nova znanja, veščine in izkušnje.

- V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, da bi se lahko soočal z novimi izzivi.

Avtonomnost:

- V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, ker sem pričakoval, da bom lahko sam odločal, katere naloge in v kakšen obsegu bom izvajal.
- V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, ker sem pričakoval, da bom lahko sam odločal, na kakšen način bom izvajal naloge.

Vprašanja so bila prilagojena glede na to, ali jih je reševal nov član, ki je ocenjeval, zakaj se je vključil (npr. »V prostovoljsko organizacijo sem se vključil, ker sem želel pomagati drugim«), ali pa je vprašalnik reševal prostovoljec, ki deluje že dlje kot eno leto (npr. »V prostovoljski organizaciji ostajam, ker želim pomagati drugim«).

Zaradi narave vzorca nismo vključili vprašanja o tipu prostovoljske organizacije, saj smo želeli pridobiti podatke udeležencev, ki so člani študentskih društev. Vključena so bila tudi demografska vprašanja o spolu, zakonskem stanu, stopnji dokončane izobrazbe, statusu, mesečnem prihodku gospodinjstva, trajanju lastnega prostovoljskega udejstvovanja (na splošno in v letu 2020) ter področju udejstvovanja.

Postopek

Podatke smo zbirali prek spletne strani 1ka.si v okviru vseslovenske raziskave prostovoljskega dela pod okriljem Slovenske filantropije, ki deluje kot krovna organizacija na področju prostovoljske dejavnosti v Sloveniji. Zbiranje podatkov je potekalo v mesecu novembru in delu meseca decembra.

Postopek reševanja in obdelave preglednega vprašalnika motivov

Udeleženci so postavke zgoraj predstavljenega vprašalnika ocenili na lestvici od 1 do 7 (1 – sploh ne velja, 4 – sem neodločen, 7 – popolnoma velja). Končni rezultat za vsak motiv smo dobili tako, da smo pripadajoči postavki povprečili. Nato smo udeležence razdelili v štiri skupine: 1) udeleženci, ki so člani študentskega društva manj kot eno leto ($n = 34$); 2) udeleženci, ki so člani študentskega društva več kot eno leto ($n = 79$); 3) udeleženci, ki so člani drugih prostovoljskih organizacij manj kot eno leto ($n = 111$); 4) udeleženci, ki so člani drugih prostovoljskih organizacij več kot eno leto ($n = 587$).

Zbrani podatki se v nobeni skupini niso prilegali normalni porazdelitvi (pregled QQ prikazov, histogramov in izvedba Shapiro-Wilkovega

preizkusa), zato smo za testiranje hipotez uporabili neparametrični preizkus (Mann-Whitneyev U -test). Kljub temu smo se odločili, da namesto z mediano centralno tendenco prek vseh posameznikov prikažemo z aritmetično sredino, saj mediana v našem primeru zaradi povprečenja le dveh postavk v nekaterih primerih ni informativna.

Rezultati in razprava

V raziskavi nas je zanimalo, ali se motivi razlikujejo med prostovoljci v študentskih društvih in prostovoljci v drugih prostovoljskih organizacijah. Poleg tega nas je zanimalo, ali v teh skupinah prihaja do razlik v motivih za vključitev pri novih članih in motivih za opravljanje prostovoljskega dela pri večletnih članih.

Na splošno gledano je praviloma najvišjo oceno prejel motiv altruizma, kar je skladno s preteklimi rezultati v sklopu funkcijske analize, ki je pokazala, da je altruizem (po funkcionalni teoriji spada pod motiv vrednote) najpogosteje izražen motiv (Chacon idr., 2017). Izjemo predstavljajo le večletni člani študentskih društev, ki so najvišje ocenili motiv učenja in razvoja. Najnižje so udeleženci vrednotili avtonomnost, kar smo pričakovali glede na to, da posamezniki praviloma ne razmišljajo o avtonomnosti kot pomembnem motivu (Ferreira idr., 2009).

Treba je poudariti, da moramo biti pri primerjavah povprečij motivov previdni, saj nas zasnova našega vprašalnika pri tem omejuje. Vsak motiv namreč vsebuje le dve postavki, s katerimi zagotovo nismo zajeli vseh vidikov posameznega dejavnika, prav tako pa nista nujno enako reprezentativni pri vseh motivih.

Ali se motivi za vključitev pri novih članih razlikujejo med prostovoljci v študentskih društvih in prostovoljci v drugih prostovoljskih organizacijah?

Tabela 1: Razlika v izraženosti motivov vključevanja med člani prostovoljskih študentskih organizacij in člani drugih prostovoljskih organizacij

	Študentska društva (<i>n</i> = 34)		Druge prostovoljske organizacije (<i>n</i> = 111)		Mann-Whitneyev <i>U</i> -test	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
Altruizem	6,44	0,86	6,40	1,02	1794,5	0,896
Pripadnost	5,50	1,27	5,14	1,62	1637,0	0,376
Ego in socialna prepoznavna	5,15	1,16	5,07	1,45	1800,0	0,928
Učenje in razvoj	5,99	0,96	5,71	1,39	1734,0	0,679
Avtonomnost	3,04	1,62	3,25	1,69	1692,5	0,540

Na prvo raziskovalno vprašanje lahko odgovorimo, da ne prihaja do razlik v motivih za vključitev med novimi člani v študentskih društvih in drugih prostovoljskih organizacijah (tabela 1). Kot kaže, so pri posameznikih brez izkušenj s prostovoljstvom pred vključitvijo prisotni enaki motivi za prostovoljstvo, ne glede na vrsto prostovoljske organizacije. Takšen rezultat je nekoliko nepričakovan, saj so študentska društva po naših izkušnjah dokaj posebna oblika prostovoljske aktivnosti, saj se praviloma ukvarjajo s prirejanjem občudijskih druženj in izobraževanj, ki so večinoma namenjena študentski populaciji.

Rezultate lahko razložimo tudi z dejstvom, da je skupina neštudentskih prostovoljskih organizacij zelo heterogena, saj smo vse prostovoljske organizacije združili v eno skupino. V našem primeru torej skupino neštudentskih prostovoljskih organizacij sestavljajo člani organizacij za učno pomoč otrokom, spremljanje starejših ter gibalno oviranih oseb, pomoč pri rehabilitaciji po zdravljenju v bolnišnici itd. Ta pomanjkljivost naše raziskave pomeni, da lahko zaključimo, da se le povprečja motivov članov vseh neštudentskih organizacij ne razlikujejo od motivov članov študentskih društev. Za natančnejši in najverjetneje bolj realen vpogled v razlike v motivih, bi morali neštudentske organizacije kategorizirati v manjše, bolj homogene skupine in vsako posebej primerjati s skupino študentskih društev.

Ali se motivi pri večletnih članih razlikujejo med prostovoljci v študentskih društvih in prostovoljci v drugih prostovoljskih organizacijah?

Tabela 2: Razlike v poročanju motivov med večletnimi člani prostovoljskih študentskih organizacij in večletnimi člani drugih prostovoljskih organizacij

	Študentska društva (n = 79)		Druge prostovoljske organizacije (n = 587)		Mann-Whitneyev U-test	
	M	SD	M	SD	U	p
Altruizem	5,80	1,36	6,55	0,83	13917,5	0,001**
Pripadnost	5,72	1,35	5,60	1,41	22017,0	0,488
Ego in socialna prepoznavna	5,35	1,37	4,96	1,57	19944,5	0,042*
Učenje in razvoj	6,04	1,05	5,82	1,30	21416,0	0,279
Avtonomnost	4,42	1,78	4,24	1,91	21804,5	0,523

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$.

Na drugo raziskovalno vprašanje lahko odgovorimo, da se skupini pomembno razlikujeta v motivih ega in socialne prepoznavne ter altruizma (tabela 2). Glede na rezultate primerjave med motivi vključevanja (tabela 1), lahko sklepamo, da do pomembnih razlik v motivih med člani študentskih društev in drugih prostovoljskih organizacij pride šele po daljšem obdobju vztrajanja v posamezni organizaciji. Glede na rezultate so pri večletnih članih študentskih društev pogosteje prisotni nase usmerjeni motivi, medtem ko so člani drugih prostovoljskih organizacij v večji meri usmerjeni v pomoč drugim in njihovo dobrobit. Pri obeh skupinah sta torej pomembna oba vidika, vendar pa se skupini razlikujeta v tem, katera skupina motivov prevladuje.

Razlike lahko razložimo tudi s teorijo identitetnih vlog, saj se, kot kaže, s časom prostovoljci v študentskih društvih drugače identificirajo z vlogo prostovoljca kot tisti, ki delujejo v okviru drugih organizacij. Teorija smiselno pojasni razlike v altruizmu, saj so socialna pričakovanja v zvezi s pomočjo drugim v povprečju najverjetneje nižja za člane študentskih društev v primerjavi s člani drugih prostovoljskih organizacij. Do te razlike v pričakovanjih bi lahko prišlo zaradi razlik v vsebini dela v študentskih društvih, saj ocenjujemo, da so ta bolj usmerjena v razvoj posameznikov (npr. prek izobraževalnih dogodkov) kot pa v pomoč drugim. Posledično člani študentskih društev verjetno

občutijo manj altruističnih socialnih pričakovanj, kar prispeva k oblikovanju manj altruistične identitete (Finkelstein in Brannick, 2007). Na razlike v motivu ega in socialne prepoznave bi lahko vplivalo tudi socialno zaželeno odgovarjanje, saj se zdi nekoliko nezaželeno odgovoriti, da na primer sodeluješ v prostovoljski organizaciji za pomoč starejšim zaradi želje po večji prepoznavnosti v družbi. Na drugi strani pa predvidevamo, da zaradi dela, ki je bolj usmerjeno v razvoj in učenje, ta učinek zaželenega odgovarjanja verjetno v manjši meri vpliva na člane študentska društva.

Treba je izpostaviti tudi možen vpliv starosti na rezultate (Chacon idr., 2017). Študentska društva vključujejo le mlade na prehodu v odraslost, medtem ko so v druge prostovoljske organizacije vključeni posamezniki različnih starostnih skupin. Tako bi lahko na primer generativnost kot lastnost, ki se zviša v srednji odraslosti, prispevala k višjim ocenam altruizma pri neštudentskih prostovoljskih organizacijah (Ehlman in Ligon, 2012).

Ali se pri prostovoljcih v študentskih društvih motivi za vključitev pri novih članih razlikujejo od motivov za opravljanje prostovoljskega dela pri večletnih članih?

Tabela 3: Primerjava izraženosti motivov v prostovoljskih študentskih društvih med novimi in večletnimi člani

	Novi člani (n = 34)		Večletni člani (n = 79)		Mann-Whitneyev U-test	
	M	SD	M	SD	U	p
Altruizem	6,44	0,86	5,80	1,36	937,5	0,009*
Pripadnost	5,50	1,27	5,72	1,35	1158,0	0,241
Ego in socialna prepoznavna	5,15	1,16	5,35	1,37	1164,0	0,258
Učenje in razvoj	5,99	0,96	6,04	1,05	1216,0	0,415
Avtonomnost	3,04	1,62	4,42	1,78	749,0	0,001**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$.

Prvo hipotezo, da se pri prostovoljcih v študentskih društvih motivi za vključitev pri novih članih razlikujejo od motivov za opravljanje prostovoljskega dela pri večletnih članih, smo delno sprejeli, saj lahko v tabeli 3 vidimo, da sta se pokazali statistično značilni razliki pri ocenah altruizma in avtonomnosti. Razliko v prisotnosti altruizma kot motiva lahko ponovno

razložimo s teorijo identitetnih vlog. Identiteta, ki jo s časom oblikujejo člani študentskih društev na podlagi socialnih interakcij in pričakovanj drugih, očitno ne temelji na altruizmu v tolikšni meri, kot to pričakujejo posamezniki pred vključitvijo, saj večletni člani ocenjujejo motiv altruizma kot manj pomemben v primerjavi z novimi člani (Finkelstein in Brannick, 2007). Druga možna razlaga je začetno nepoznavanje delovanja študentskih društev s strani novih prostovoljcev, saj predvidevamo, da ti lahko precejšnjo količino dela, ki bo usmerjena v pomoč drugim.

Razlike v avtonomnosti lahko razložimo s tem, da posamezniki pred vključitvijo ne pričakujejo, da jim bo pomembna svoboda pri delu znotraj študentskega društva, s časom pa ugotovijo, da so za izvedbo večine vidikov dela odgovorni sami in da se lahko sami odločajo, na kakšen način bodo naloge izvedli. To naj bi predstavljalo pomemben dejavnik motivacije za vztrajanje (Deci in Ryan, 2000).

Pri primerjavi med novimi in večletnimi člani pa moramo biti pozorni na to, da gre za dve različni skupini posameznikov. To pomeni, da so razlike v motivih lahko vsaj delno posledica osipa in da v študentskih društvih dlje časa vztrajajo le člani z določenimi motivi.

Ali se pri prostovoljcih v drugih prostovoljskih organizacijah motivi za vključitev pri novih članih razlikujejo od motivov za opravljanje prostovoljskega dela pri večletnih članih?

Tabela 4: Primerjava izraženosti motivov v drugih prostovoljskih organizacijah med novimi in večletnimi člani

	Novi člani (n = 111)		Večletni člani (n = 587)		Mann-Whitneyev U-test	
	M	SD	M	SD	U	p
Altruizem	6,38	1,07	6,55	0,83	29864,5	0,126
Pripadnost	5,12	1,60	5,60	1,41	26562,0	0,002*
Ego in socialna prepoznavna	5,06	1,45	4,96	1,57	31507,0	0,580
Učenje in razvoj	5,64	1,43	5,82	1,30	30349,0	0,265
Avtonomnost	3,21	1,69	4,24	1,91	22221,0	0,001**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$.

Drugo hipotezo, da se pri prostovoljcih v drugih prostovoljskih organizacijah motivi za vključitev pri novih članih razlikujejo od motivov za opravljanje prostovoljskega dela pri večletnih članih, lahko prav tako le delno sprejmemo. V tabeli 4 vidimo, da prihaja do statistično pomembnih razlik v pripadnosti in avtonomnosti. Pri članih prostovoljskih organizacij se očitno sčasoma pojavi močnejši občutek pripadnosti, kar posledično predstavlja tudi večji motiv za vztrajanje. Presenetljivo pa se pri študentskih društvih (tabela 3) ni pokazala razlika med novimi in večletnimi člani v pripadnosti kot motivu. Sklepamo, da morda člani študentskih društev že na začetku pričakujejo visoko stopnjo povezanosti in pripadnosti, kar jih že takrat pomembno motivira za vključitev.

Možna razlaga razlik v avtonomnosti je enaka kot pri študentskih društvih, saj se tudi tukaj člani verjetno šele po daljšem opravljanju nalog zavejo možnosti in pomembnosti lastnega odločanja o načinu njihovega izvajanja.

Ponovno moramo biti pozorni na to, da so bili v primerjavo motivov za vključitev in motivov za večletno opravljanje prostovoljskega dela vključeni različni posamezniki, tako da so razlike v motivih med novimi in večletnimi člani lahko posledica osipa članov z določenimi motivi.

Omejitve raziskave

Prva večja omejitev raziskave je neenakost vzorca – tako po razporeditvi po spolu kot po članstvu v prostovoljskih organizacijah. Slednje onemogoča zanesljive in veljavne zaključke kljub velikosti vzorca, ki smo ga uspeli pridobiti. Predstavljene ugotovitve so bile pridobljene s pomočjo nevalidiranega vprašalnika, ki smo ga po lastni presoji oblikovali na podlagi preglednega članka in teorije samodoločenosti. Tako ne moremo z gotovostjo trditi, da so rezultati in zaključki odraz dejanskega stanja, saj je na rezultate v določeni meri lahko vplivala tudi napaka merskega pripomočka. Vzorca prostovoljcev v študentskih društvih in prostovoljcev v drugih organizacijah nista bila izenačena po starosti. Prostovoljci v študentskih društvih so v večini mladi na prehodu v odraslost, medtem ko vzorec prostovoljcev iz drugih prostovoljskih organizacij sestavljajo posamezniki iz različnih starostnih skupin.

Prenos ugotovitev v prakso in ideje za nadaljnje raziskovanje

Raziskovanje motivov je na eni strani pomembno zato, da se organizacije zavedajo, katere motive morajo (še posebej) nasloviti pri privabljanju novih

članov. Na drugi strani poznavanje najpomembnejših motivov za vztrajanje organizacijam omogoča ohranjanje motivacije že aktivnih članov in preprečevanje osipa prostovoljcev oziroma jim pomaga pri tem.

Na raziskovalni vprašanji in hipotezi smo uspeli odgovoriti, vendar bi bilo v nadaljevanju treba izvesti še bolj poglobljeno analizo motivov. Naša raziskava je namreč vključevala le kratek vprašalnik, ki nam sicer lahko pomaga pri ugotavljanju splošnih trendov, ne omogoča pa trdnih zaključkov. Za nadaljnje raziskave bi bilo treba razviti ustrezen merski pripomoček, na podlagi katerega bi lahko pridobili zanesljivejše in veljavnejše rezultate.

V razpravi smo predvideli, da bi možne razlike v vsebini dela med študentskimi društvi in drugimi prostovoljskimi organizacijami lahko pojasnile razlike v motivih, vendar pa takih zaključkov na podlagi naših rezultatov ne moremo delati, saj nimamo informacije o tem, ali se vsebina dela dejansko razlikuje. V prihodnosti bi bilo zato smiselno narediti primerjavo vsebin in oblik prostovoljskega dela glede na različna področja prostovoljstva, kar bi ponudilo boljše podlago za interpretacijo razlik v motivih.

Za preučevanje razlik med motivi vključevanja in motivi, ki jih poročajo večletni člani, predlagamo uporabo vzdolžnega pristopa, kjer bi iste posameznike spremljali v času njihovega prostovoljstva. Tako bi lahko ugotovili, ali se motivi res spreminjajo z leti prostovoljstva in se izognili prej omenjenim pomanjkljivostim naše raziskave.

Zaključek

Z našo raziskavo smo ugotovili, da med študentskimi društvi in drugimi prostovoljskimi organizacijami ne prihaja do razlik v motivih vključevanja pri novih članih, prihaja pa do nekaterih razlik v izraženosti motivov za opravljanje prostovoljskega dela pri večletnih članih. Tako pri študentskih društvih kot pri drugih prostovoljskih organizacijah prihaja do razlik med motivi vključevanja pri novih članih in motivi za opravljanje prostovoljskega dela, o katerih poročajo večletni člani.

Spoznanja naše raziskave označujemo kot začetni pregled področja motivov prostovoljstva na slovenskem področju in podlago za nadaljnje raziskovanje. Rezultati te raziskave naj prostovoljskim organizacijam služijo kot osnovne, splošne smernice. Dejstvo, da posameznike najbolj motivirata altruizem in pomoč drugim (tako pri vključitvi kot pri vztrajanju), lahko organizacije uporabijo tako, da dodatno izpostavljajo aktivnosti, pri katerih

lahko posamezniki drugim dodatno poudarijo altruistične vidike posameznih aktivnosti.

Literatura

- Chacón, F., Gutiérrez, G., Sauto, V., Vecina, M. L. in Pérez, A. (2017). Volunteer Functions Inventory: A systematic review. *Psicothema*, 29(3), 306–316.
- Cornelis, I., Van Hiel, A. in De Cremer, D. (2013). Self- and other-oriented motives in volunteering. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(2), 456–466.
- Deci, E. L. in Ryan, R. M. (2000). The »what« and »why« of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
- Ehlman, K. in Ligon, M. (2012). The application of a generativity model for older adults. *The International Journal of Aging and Human Development*, 74(4), 331–344.
- Ferreira, M. R., Proenca, J. F. in Proenca, T. (2009, 18.-19. junij). *Motivations and management factors of volunteer work in nonprofit organisations: a literature review* [Predstavitev članka]. 8th International Congress of the International Association on Public and Nonprofit Marketing, Valencija, Španija.
- Finkelstein, M. A. in Brannick, M. T. (2007). Applying theories of institutional helping to informal volunteering: motives, role identity, and prosocial personality. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 35(1), 101–114.
- Oldham, G. R., Hackman, J. R. in Pearce, J. L. (1976). Conditions under which employees respond positively to enriched work. *Journal of Applied Psychology*, 61(4), 395–403.

WHAT MOTIVATES US TO VOLUNTEER? – A COMPARISON BETWEEN VOLUNTEERS IN STUDENT ASSOCIATIONS AND THOSE IN OTHER VOLUNTEER ORGANIZATIONS

The article presented here describes our research regarding the differences in motives for volunteering between volunteers who have had less than a year of working in their organization (new members), and those that have been working in the organization for longer than this (senior members). Another aspect of our research took into consideration differences in motives between groups of new members in student associations and other volunteer organizations, but also between groups of senior members in student associations and other volunteer organizations. We checked for the presence of five motives: altruism, sense of belonging, ego and social recognition, learning, personal development and autonomy. The study included 811 participants – 113 volunteers from student associations and 698 from other volunteer organizations. We found that there were no significant differences in the motives for volunteering between the groups of new

members, but that there were differences between the groups of senior members. With regard to the latter, senior members of student associations regarded ego and social recognition as more important than did the senior members of other volunteer organizations, while the reverse was true for altruism. The groups had different motives with regard to the length of their participation in the organization. New members of student associations considered altruism as a more important motive for joining than senior members did when asked for the reason for joining. On the other hand, senior members felt that autonomy was a more important reason for joining than the new members did. Senior members of other volunteer organizations deemed autonomy and sense of belonging as more important than their junior counterparts. The conclusions reached here present guidelines for attracting new members and motivating senior members to remain part of a volunteer organization.